

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.20.394/2024/8.

A tanács tagjai: Dr. Puskás Péter a tanács elnöke
Dr. Csesznok Judit Anna előadó bíró
Dr. Suba Ildikó bíró
Dr. Tánczos Rita bíró
Dr. Varga Edit bíró

A felperes: név1
cím1

A felperes képviselője: Ügyvédi Iroda
ügyintéző: Dr. Marcingós László ügyvéd
cím2

Az alperesek: I. rendű
cím3
III. rendű
cím4
IV. rendű
cím5
ifj. név1 V. rendű
cím6

Az I. rendű alperes képviselője: Dr. Némethy Barbara ügyvéd
cím7

A per tárgya: végrehajtás megszüntetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma: Székesfehérvári Törvényszék
1.Pf.133/2023/21. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma: S.i Járásbíróság
18.P.20.467/2021/50. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

A meg nem fizetett 3.500.000 (hárommillió-ötszázezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A L. Zrt. és a M. Kft. mint kölcsönbe vevő között 2008. október 2-án H.... számú deviza alapú egyedi kölcsönszerződés jött létre 130.000.000 forint összegű kölcsön felvételére, amely 2009. június 4-én közös megegyezéssel módosításra került.

[2] L. Zrt. és a M.2 Kft. mint kölcsönbe vevő között 2008. október 2-án H.... számú deviza alapú egyedi kölcsönszerződés jött létre 190.000.000 forint összegű kölcsön felvételére, amely 2009. június 4-én közös megegyezéssel módosításra került.

[3] A L-né dr. P.Zs. közjegyző által kiállított/Ü/.../2009. és .../Ü/.../209. sorszámú közjegyzői okiratban a L. Zrt., valamint név1, M.K., név1 (1977) és M.D. mint készfizető kezesek között a fenti kölcsönszerződésekből eredő követelés biztosítására kezesi szerződés jött létre. A kezességvállalás kiterjedt a kölcsönbe vevőnek a kölcsönszerződésből származó tartozásaira, valamint a kölcsönbe vevőt, a kölcsönszerződés szerződésszegés miatti felmondása esetén terhelő kártérítési kötelezettségre is és annak járulékaira mindaddig, amíg a kölcsönbe vevőnek a kölcsönszerződés alapján tartozása áll fenn, vagy állhat fenn. (.../Ü/.../209. szerződés 3. pont,/Ü/.../2009. szerződés 3. pont)

[4] A két adós gazdasági társaság, valamint a kezesek súlyos szerződésszegése miatt 2010. szeptember 6-án kelt levelében az I. rendű alperes a kölcsönszerződéseket felmondta.

[5] A felperes, a II.-V. rendű alperesek és a M.2 Kft. a kölcsönszerződés, annak biztosítékai mellett lízingszerződést is kötöttek, amely lízingszerződések és az ahhoz kapcsolódó keretszerződések azonnali hatállyal felmondásra kerültek 2010. szeptember 6-án a kölcsönszerződésekkel egyidejűleg.

[6] Az I. rendű alperes a felmondással párhuzamosan opciós jogával élt és megszerezte a c-i .../9, .../6 hrsz-ú, valamint a S.i 255 hrsz-ú ingatlanok tulajdonjogát. Az I. rendű alperes az adós cégeket felhívta az ingatlanok birtokba adására, az I. rendű alperes jogelődje 2010. szeptember 22-én opciós joga alapján tulajdonjoga bejegyzését kérte a C. belterület .../6, .../9 hrsz-ú ingatlanok, míg 2010. október 29-én a S. 255 hrsz-ú ingatlanokra az ingatlan-nyilvántartásba.

[7] Az I. rendű alperes kérelmére L-né dr. P.Zs. közjegyző, a/Ü/.../2009. számú közjegyzői okirat alapján, a felperessel, mint készfizető kezesel szemben, pénzkövetelés végrehajtására végrehajtási záradékot bocsátott ki. A végrehajtandó, kezességgel biztosított követelést a H.... hivatkozási számú kölcsönszerződés alapján: 96.598.265 forint tőke, 358.731 forint árfolyam-különbözet, 70.019 forint biztosítási díj, 1.403.700 forint díjak, költségek, 2016. november 14. napjáig felmerült 79.455.296 forint késedelmi kamat, 98.430.715 forint után 2016. november 15. napjától a teljesítés napjáig a jegybanki alapkamat kétszeres mértékű kamata. A közjegyző a végrehajtási záradékban adóstársként M.D-t, M.K.t és ifj. név1t jelölte meg.

[8] L-né dr. P.Zs. közjegyző a .../Ü/.../209. számú közjegyzői okiratba foglalt készfizető kezességvállalási szerződés alapján 2017. január 20-án a H.... számú kölcsönszerződésből eredő tartozások vonatkozásában is végrehajtási záradékot bocsátott ki a felperessel szemben. A tartozás 180.256.503 forint tőke, 502.829 forint ügyleti kamat, 24.285.528 forint árfolyam-különbözet, 595.480 forint biztosítási díj, 2.957.590 forint díjak, költségek, 2016. november 14. napjáig felmerült 123.851.554 forint késedelmi kamat, továbbá 208.597.939 forint után 2016. november 15. napjától a teljesítés napjáig a jegybanki alapkamat kétszeres mértékű

késedelmi kamatában került megjelölésre. A végrehajtási záradék egyetemleges adóstársként M.D-t, M.K.t és ifj. névlt készfizető kezesekeket tüntette fel.

[9] A M.2 Kft.-vel a Szombathelyi Törvényszék előtt Fpk.210/2012. szám alatt indult felszámolási eljárásban a kölcsönszerződésből eredő hitelezői igény bejelentésre és nyilvántartásba vételre került.

[10] A felperes és az I. rendű alperes között, továbbá a fenti társaságok és az I. rendű alperes között több peres eljárási volt már folyamatban az érintett szerződésekkel kapcsolatban.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

[11] A felperes többször módosított keresetében a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 369.§ a) és b) pontja alapján a végrehajtás megszüntetését kérte a HIT.... és a HIT.... kölcsönszerződések érvénytelensége okán elsődlegesen arra hivatkozva, hogy a kölcsönszerződések elszámolási rendszere alkalmatlan arra, hogy a felek elszámoljanak, így az érvényesen létre sem jött és ehhez kapcsolódóan a kezesi szerződés sem; másodlagosan azon okból, hogy a HIT.... és a HIT.... számú szerződések érvénytelenek, semmisek, mert jogszabályba ütköznek, ehhez kapcsolódóan érvénytelen a kezesi szerződés is. Harmadlagosan a végrehajtási eljárás megszüntetését azért kérte, mert a követelés megtérült.

[12] A bíróság felhívására úgy nyilatkozott, hogy a végrehajtás korlátozását nem kéri.

[13] Az I. rendű alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Az első- és másodfokú ítélet

[14] Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította.

[15] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[16] A jogerős ítélet felülvizsgálati eljárás szempontjából releváns indokolásában utalt a Szegedi Ítéltábla a Pf.II.20.755/2015/6. szám alatti ítéletére és a Kúria azt hatályában fenntartó, Gfv.VII.30.243/2016/5. szám alatti ítéletére, amely alapján a felperes nem minősült fogyasztónak, mert a HIT..... számú kölcsönszerződés nem fogyasztói szerződés, az adós nem természetes személy, jelen per felperese részéről a kötelezettségvállalásra nem fogyasztóként, hanem az adós gazdasági társaság ügyvezetőjeként került sor. Ezért a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: irányelv) Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) által értelmezett tartalma a perbeli jogvita eldöntésére nem bír hatállyal. Utalt arra is, hogy szerződéses feltételek tisztességtelensége a nem fogyasztói szerződések esetében, a kölcsönszerződés megkötésekor hatályos a Polgári Törvénykönyvről szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 209/A. § (1) bekezdése alapján megtámadási, nem

semmisségi oknak minősült. A megtámadásra nyitva álló határidő egy év, amely a sérelmet szenvedő fél teljesítésekor kezdődött, ugyanakkor a felperes a perbeli kölcsönszerződés esetében a szerződéses rendelkezések tisztességtelenségére az egy éves megtámadási határidőn belül nem hivatkozott, azokat nem támadta meg, így a támadott kikötések tisztességtelensége nem volt vizsgálható a régi Ptk. 209/A. § (1) bekezdése és 236. § (1) bekezdése alapján.

[17] A másodfokú bíróság a felperes régi Ptk. 201. § (1) bekezdésével ellentétes szerződési kikötés alkalmazására alapított, régi Ptk. 200. § (2) bekezdésén alapuló semmisségi hivatkozása körben kifejtette, hogy a régi Ptk. 201. § (1) bekezdése, mint elvi jelentőségű szabály jelentősége egyrészt abban áll, hogy a visszterhes jelleghez igazodik a későbbi szabályozás a tipizált szerződések esetén, amelyhez képest kivétel az ingyenes szerződési alakzat, másrészt abban, hogy a visszterhesség elvéből, annak sérelméből fakadnak konkrét (értvénytelenégi) szankcióval ellátott tényállások, mint a feltűnően értékaránytalan [rég Ptk.201. § (2) bekezdése] és az uzsorás szerződések [rég Ptk. 202. §-a]. A régi Ptk. 201. § (1) bekezdésével kapcsolatos visszterhességi szabály ezért úgynevezett nem szankcionált szabály. Mindebből arra a következtetésre jutott, hogy önmagában a visszterhesség követelményének a megsértése nem alapozza meg és nem váltja ki a jogszabályba ütközés tényállásához fűzött értvénytelenégi jogkövetkezményt. Rögzítette azt is, hogy az ide kapcsolódó eseti döntések alapján más szerződéses jogviszonyokban (vállalkozási, tartási szerződés, házassági vagyoni jogi szerződés) jóérkölcse- és nem jogszabályba ütközőnek tekintette a bírói gyakorlat, ha a fél olyan ellenszolgáltatásra tartott igényt, amellyel szemben részéről való szolgáltatás vállalása nem történt (BH2004. 141, BH2016. 139., BH2015. 254).

[18] A másodfokú bíróság szerint a felperesi érveléssel szemben dogmatikailag is az a következtetés vonható le, hogy az elvi jelentőségű szabályban foglaltaknak egyrészt az a jogkövetkezménye, hogy a felek közt létrejött szerződést visszterhesnek kell tekinteni, másrészt, ha a normaszövegben megjelenő szerződéses tartalom, vagy egyéb körülmény, amely az ingyenességet megalapozná, nem áll fenn, úgy az ellenszolgáltatás meghatározásának elmaradása a szerződés létre nem jöttét eredményező lényeges kellékhány. Ilyen jogkövetkezményt azonban kizárólag a szerződés lényeges, a főszolgáltatásokra vonatkozó megállapodás hany a vált ki. Az egyéb, nem lényeges szerződési kikötések esetére a régi Ptk. speciális rendelkezéseket tartalmaz a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésében. A régi Ptk. 201. § (1) bekezdésében foglalt egyenértékűség, illetve visszterhesség követelménye a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésében akként jelenik meg, hogy azok nem járhatnak egyoldalú és indokolatlan előnnyel, azaz a kikötésnek indokoltnak és a másik fél számára valamilyen módon kompenzálnak kell lennie. A főszolgáltatások körén kívüli kikötés esetén annak indokolatlan, nem kompenzált, vagy a kikötést alkalmazó fél érdekmegóvásával alá nem támaszható egyoldalúsága, indokolatlansága, a visszterhesség hany a szerződés jogszabályba ütközése folytán való semmisségét, hanem a kikötés tisztességtelenségét eredményezi, amelynek jogkövetkezménye az értvénytelenység.

[19] A másodfokú bíróság hangsúlyozta, hogy a régi Ptk. alapvetően diszpozitív jellegéből következik, hogy a feleknek a szerződés lényeges kérdéseiben kell megállapodniuk [rég Ptk. 205.§ (2) bekezdése], míg a nem lényeges, a jogalkotó által permisszív, avagy hézagpótló módon szabályozott kérdésektől azonban a szerződési szabadság elve [rég Ptk. 200.§ (1) bekezdése] alapján eltérhetnek. Ez alól kivételt csak azok a szabályok jelentenek, amelyek esetén az eltérést a jogalkotó kifejezetten kizárta. Amennyiben a felek megállapodása, kifejezett akaratnyilatkozata nem terjed ki olyan nem lényeges kérdésekre, amelyeket a jogalkotó szabályoz, úgy ezek a szabályok kifejezett megállapodás nélkül is a szerződésük, ezáltal jogviszonyuk részévé válnak.

[20] A felek között létrejött kölcsönszerződésekben a meghatározott kölcsönösszeg, valamint az ennek visszafizetésére szolgáló ellenszolgáltatás, a kamat képezi a fő alkatrészt a régi Ptk. 523.§ (1)-(2) bekezdései alapján, azaz a feleknek e kérdésekben kifejezetten és egybehangzóan meg kell állapodniuk. Amennyiben a felek egybehangzó szándéka a kölcsönösszeg devizában való meghatározása, úgy az is a lényeges rész körébe esik. A kölcsönösszeg devizában meghatározásának módja azonban eltérő lehet, mert az történhet kifejezetten, avagy átszámítással. Utóbbi két devizanem létét és köztük valamely értékátszámítást lehetővé tevő árfolyam jegyzését feltételezi. A másodfokú bíróság vizsgálta, hogy létezik-e a felek szerződésében olyan kikötés, avagy ennek hiányában a jogrendben olyan diszpozitív anyagi jogi rendelkezés, amely meghatározza azt, hogy a konvertálás, a deviza kölcsönösszeg rögzülése mikor és azt is, hogy milyen árfolyamon történik meg a felek jogviszonyában, mert ezek hiányában a deviza kölcsönösszeg meghatározhatósága esik, bizonytalanná, vagy a hitelező egyoldalú akaratától függővé válik és a szerződés létre nem jöttét eredményezi.

[21] Megállapította, hogy a felek mindegyik szerződése meghatározza a konverzió időpontját azzal, hogy a szerződés részeként utal (7. és 8.pont) a HIT /20060531/IFI Üzletszabályzatra. Ennek I/11. pontja meghatározza a mértékadó devizanemet akként, hogy az az egyedi kölcsönszerződésében meghatározott devizanem – jelen perbeli szerződéseknél ez CHF –, másrészt 16. pontjában a mértékadó árfolyamot akként, hogy az a kölcsönszerződés létrejötté napján a mértékadó devizanemre irányadókor árfolyam, amely utóbbi jegyzését 14. pontban szabályozza úgy, hogy az a T. Rt.-nél kiemelt ügyfelek számára jegyzett árfolyam. A felek szerződéses rendelkezése alapján a szerződés létrejöttének napján a megjelölt árfolyamjegyzés melletti átszámítással konvertálódik a forintban megjelölt kölcsönösszeg deviza kölcsönösszegre, így a továbbiakban a felek jogviszonyában az utóbbit kell figyelembe venni.

[22] Megjegyezte azonban, hogy ilyen kikötés hiányában is a régi Ptk. 231.§ (2) bekezdése olyan hézagpótló szabályt képez, amely mellett a konverzió időpontja rendezett. A rendelkezés a szerződéses kikötés hiánya és érvénytelensége esetén is alkalmazható. A rendelkezés értelmezést engedő anyagi jogi és nem közjogi szabály, amely miatt a törvényi, vagy jogelvi (kiterjesztő) analógia alkalmazásának helye van. Ezért az abban szereplő tartozás kifejezésnek olyan értelem tulajdonítható, amely magában foglalja a hitelező kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátására vonatkozó kötelezettségét, mint nem teljesítés esetén az adós által kikényszeríthető tartozást is. A tételes szabálynak e körben az a jelentősége, hogy abban a konverzió időpontjaként jogelvként jelenik meg a kifizetés időpontja, ekként jogelvi analógia alkalmazása mellett legkésőbb a kölcsönösszeg kifizetésekor a konverzió megvalósul. Jelen esetben ezen jogszabályi rendelkezés alkalmazása nem szükséges, mert a felek szerződési rendelkezése ettől – tiltó szabály hiányában – eltért és a konverzió a szerződés létrejöttének időpontjában megvalósult.

[23] A másodfokú bíróság megállapította azt is, hogy a felek a szerződések részét képező Üzletszabályzat 14. és 16. pontjában a már megjelölt pénzügyi intézménynél jegyzett vételi árfolyamot jelölték ki a konverzió alapjaként. Ugyanakkor az Üzletszabályzat Kamatváltozás II mint árfolyamváltozás fogalma alatt az adós fizetési kötelezettségei meghatározásánál az eladási árfolyamot vették figyelembe. Ebből következően a kikötés elvi tisztességtelensége elsődlegesen nem a szolgáltatás meghatározhatóságának hiányát eredményezi, hanem csak azt, hogy a kikötéssel a hitelező olyan kétféle árfolyamot alkalmazott, amely mellett adódó árfolyamrés nincs ellenszolgáltatással fedezve. A jogsérelem tehát az, hogy a hitelező és az adós egymás irányába teljesítendő fizetéseinek konvertálása eltérő és nem egységes (csak vételi-, csak eladási-, vagy csak közép-) árfolyamon történik meg. Bármelyik árfolyam eredendő kizárólagos/egynemű alkalmazása mellett egyrészt a kölcsönösszeg pontosan

meghatározható, másrészt ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás sem merül fel, érvénytelenségi ok nem áll fenn. A sérelem kiküszöbölését önmagában már az eredményezi, amennyiben a kölcsönös teljesítések konvertálási árfolyama egyneműsítésre kerül. A kikötése tisztességtelensége alapvetően nem a főszolgáltatás meghatározásához, hanem az ellenszolgáltatás át/elszámolásához kapcsolódik, így az a tisztességtelen kikötésre irányadó érvénytelenségi jogkövetkezmény és nem a főszolgáltatás visszterhesség hiánya körében értékelendő. A másodfokú bíróság ugyanakkor megjegyezte, hogy a kikötés kiesése valóban azzal járhat, hogy ezáltal a kölcsönösszeg meghatározhatósága elvész, ebből eredően az annak összegében való megállapodás létrejötte sem állapítható meg. A másodfokú bíróság szerint azonban, mivel a felek szerződésének tartalmát nem csak a kijelentett akaratnyilatkozatok, hanem ezek bármilyen okból – így érvénytelenségből eredő hiánya esetén – az anyagi jog diszpozitív és permisszív szabályai is képezik, ezért a felek megállapodásának hiányában, avagy az erre vonatkozó kikötés érvénytelensége esetén a régi Ptk. 231. § (2) bekezdése analógia útján ugyancsak rendezi, hogy milyen árfolyam mellett határozandó meg a kölcsönösszeg kirováskori deviza értéke. A tartozás kifejezés ugyanis magában foglalja a hitelező kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátására vonatkozó kötelezettségét, mint nem teljesítés esetén az adós által kikényszeríthető tartozást is. A tételes szabálynak e körben az a jelentősége, hogy abban a konverzió árfolyamjegyzéseként jogelvként jelenik meg a kifizetés helye szerinti árfolyam, ekként jogelvi analógia alkalmazása mellett a kölcsönösszeg konverziója a kifizetés helye szerinti árfolyamjegyzés mellett valósul meg. Ennek konkrét ügyben való bírói meghatározása történhet a felek közötti szerződés rendelkezéseinek vizsgálatából adódó módon, így a szerződésben felhívott pénzügyintézet eredeti kikötéstől eltérő egynemű eladási, vagy középárfolyamának figyelembevételével, avagy kereskedelmi bankközi árfolyam kijelölésével, avagy a fogyasztói szerződésekre alkalmazott szabályok analóg alkalmazásával a Kúria 2/2014 Polgári jogegységi határozata (a továbbiakban: 2/2014 PJE határozat) 3. pontjában írtak, valamint DH1. törvény szerint a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyama mellett. Mindezek eredményeként a kikötés elvi érvénytelensége sem eredményezné a szerződés fő alkatrészének, a kölcsön összegének meghatározatlanságát, így a szerződés létre nem jöttét sem, így a kereset eme érvelés mellett elvi szinten is alaptalan.

[24] A másodfokú bíróság ezen levezetést követően hangsúlyozta, hogy miután az adott esetben a felperes nem fogyasztó, ezért a tisztességtelen kikötés érvénytelenséget megalapozó jellegét és joghatásait a bíróság a perben már nem vizsgálhatta, mert a felperes elmulasztotta az igényérvényesítést a megtámadás körében, így a megtámadási jog elévülése folytán erre a továbbiakban alappal hivatkozni nem tud, de az ilyen megtámadási jog fennállta esetén is a fentiek szerint alaptalannak bizonyulna.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[25] A jogerős ítélettel szemben a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben – tartalma szerint – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a keresetének helyt adó döntés meghozatalát kérte.

[26] Megsértett jogszabály helyként a régi Ptk. 201. § (1) és (2) bekezdését, 200. § (2) bekezdését, 231. § (2) bekezdését jelölte meg.

[27] Kifejtette, hogy a másodfokú bíróság azon következtetése, hogy a visszterhesség követelményének megsértése nem váltja ki a régi Ptk. 200. § (2) bekezdésének a jogszabályba

ütközés tényállásához fűzött érvénytelenségi jogkövetkezményeket, meglepő, ugyanis a Kúria 2/2014 PJE határozata 3. pontjához fűzött indokolásában semmisségi oknak tekintette azt. A visszterhesség sérelme a jogszabály megkerülését célozza azzal, hogy az indexálást egy nem nyújtott szolgáltatáshoz köti. Az ilyen okból semmis szerződések esetében nem a tárgy ütközik jogi normába, hanem a jogügylet rendeltetése, az elérni kívánt cél.

[28] A visszaterhesség a régi Ptk. anyagi jogi vélelmét jelenti. Az, ha valaki nem nyújt szolgáltatást, így követel ellenszolgáltatást, nem ingyenességi vagy értékaránytalansági, hanem inkább a tisztesség és jóerkölcs kategóriája. Az ellenszolgáltatás követelése esetén kell lennie egy érvényes jogcímnek, de a szolgáltatás hiánya esetében semmilyen jogcímről nem lehet szó, így ilyen szerződést nem lehet kötni. Szerződés hiányában a diszpozitivitás kérdése kizárt. A jogügylet semmis, végső soron jóerkölcsbe ütköző. E körben vitatta a jogerős ítéletben hivatkozott bírói gyakorlat jelen ügyben analógiaként való alkalmazhatóságát.

[29] Állította, hogy a régi Ptk. 201.§ (1) bekezdésére való hivatkozás nem megtámadhatósági ok. Az eddigi kúriai gyakorlat jogsértő, contra legem. Az indexálás a szerződés fő tárgyát érinti, annak semmissége miatt az egész szerződés megdől.

[30] Álláspontja szerint a jogerős ítélet [39] bekezdése logikátlanul köt át a régi Ptk. 209.§ (1) bekezdésére, ugyanis a semmis szerződés nem lehet egyben megtámadható. Ha az indexálási kikötés (vételi és eladási árfolyamok alkalmazása) módszere semmis, akkor teljesen mindegy, hogy a fél fogyasztó vagy nem. Amennyiben az indexálás a szerződés fő tárgyára hat ki, akkor nem lehet eljutni az egyedileg megtárgyalt forint kölcsönösszegeből a devizában kirótt pénztartozásig. A deviza kifejezett összegszerű megjelölése hiányában csak átszámítás lehet, azonban az indexálás kiesésével kiesik a „kurzus” is, így marad a forintösszeg, nem jön létre devizaösszeg (EUB C-260/18 ítélet).

[31] A régi Ptk. 231. § (2) bekezdésének sérelme kapcsán arra mutatott rá, hogy nincsen lehetőség a jogszabálysöveg önkényes, kiterjesztő értelmezésre. Ha a norma szerint a devizában már kirótt pénztartozást lehet visszaszámítani a segítségével, akkor ebből nem lehet kreálni szabályt a forintból a devizaösszegre. Hangsúlyozta, hogy amennyiben a kikötés kiesése okozhatja a kölcsönösszeg meghatározhatatlanságát, nem szabad olyan kiterjesztő értelmezést adni, amely sérti a szerződéskötési autonómiát. A kiterjesztő értelmezés megengedhetősége alkotmányos aggályokat vet fel. A szolgáltatás nélküli ellenszolgáltatás követelése a szerződés fő tárgyát érinti, ha az semmis, úgy a szerződés egészében megdől. A kieső feltételt behelyettesíteni nem lehetséges. A diszpozitív szabály értelmezhető át vég nélkül, mert a jogbiztonság követelményét és a tisztességes eljáráshoz fűződő jogot, illetve a régi Ptk. 201. § (1) bekezdését sérti.

A Kúria döntése és jogi indokai

[32] A felperes felülvizsgálati kérelme nem megalapozott.

[33] A felülvizsgálat, mint rendkívüli jogorvoslat, nem a per folytatása, hanem a rendes jogorvoslat (fellebbezés) folytán hozott másodfokú ítélethez fűződő jogerő áttörésének kivételes eszköze, amelyre csak törvényben meghatározott esetekben és feltételek fennállása esetén kerülhet sor. A régi Pp. 270. § (2) bekezdése és a 272. § (2) bekezdése értelmében a fél a jogerős ítélet felülvizsgálatát jogszabálysértésre hivatkozással kérheti. A Kúria a régi Pp.

272. § (2) bekezdése alapján, az azt értelmező, a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény (a továbbiakban: 1/2016. PK vélemény) 3. és 4. pontjában és annak indokolásában és – egyéb határozatai mellett – a Pfv.20.406/2022/7. és Pfv.20.210/2022/6. számú ítéletében is kifejtette, hogy a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő, kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan – a jogforrás, paragrafusszám, esetleges bekezdés, pont, fordulat számának a feltüntetésével – megjelöli, másrészt a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis, ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti. Követelmény továbbá az is, hogy az így megjelölt jogszabályhely megfelelően a jogszabálysértés szöveges körülírásának (Kúria Gfv.30.114/2023/4.). Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell ezen tartalmi követelményekkel. A hiányos hivatkozásokat a Kúria érdemben nem bírálja el (Kúria Pfv.21.483/2013/8.).

[34] A felülvizsgálati kérelem határozza meg a Kúria számára a felülbírálat tartalmi és perjogi kereteit [rég. Pp. 272. § (2) bekezdés, 275. § (2) bekezdés]. A Kúria ennek megfelelően a jogerős ítéletet kizárólag a fél felülvizsgálati kérelmének keretei – a megjelölt jogszabályhely, a hivatkozott jogszabálysértés tartalmi körülírása – között vizsgálhatja felül (Kúria Pfv.20.886/2018/5.), döntése pedig nem terjedhet túl a felülvizsgálati kérelemben előterjesztett petitumon. Tekintettel arra, hogy a felperes felülvizsgálati kérelmében kizárólag anyagi jogi jogszabálysértésekre hivatkozott, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett az első- vagy a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat meghozatalára utasítását nem kérte, ennek megfelelően a Kúria eljárási jogszabálysértés észlelése esetén sem állapíthatta meg ez okból a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát és nem rendelhette el az első- vagy másodfokú eljárás megismétlését.

[35] A felperes felülvizsgálati kérelmében a régi Ptk. 201. § (2) bekezdésének a sérelmét állította, ezen jogszabályhellyel összefüggő indokolást azonban nem adott elő, így azt a Kúria nem vizsgálta. A megsértett jogszabályhely [rég. Ptk. 200. § (1) bekezdése, 234. § (1) bekezdése, 236. § (1) és (2) bekezdése] megjelölése hiányában nem voltak vizsgálhatók a szerződési autonómiával, diszpozitivitással, a semmisség és megtámadhatóság közötti eltéréssel kapcsolatos hivatkozások sem.

[36] Alapvetően állította a felperes a régi Ptk. 200. § (2) bekezdésének a sérelmét azon az alapon, hogy egy adott szerződéses kikötés, szolgáltatás vonatkozásában a visszterhesség vélelmének esetleges megsértése a szerződés jogszabályba ütközés vagy jogszabály megkerülése, illetve nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközése miatti semmisségét eredményezi. A visszterhesség régi Ptk. 201. § (1) bekezdése szerinti vélelme azt jelenti, hogy – a felek vagy a jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a szerződéses szolgáltatásért ellenszolgáltatás jár. Ingyenes szerződés hiányában ebből és a régi Ptk. 198. § (1) bekezdéséből a contrario az is következik, hogy szolgáltatás hiányában ellenszolgáltatás nem követelhető. Amennyiben egy deviza alapú, nem fogyasztási, lakossági kölcsönszerződésben, a kölcsön összegének, mint a (fő)szolgáltatásnak a meghatározása eleve hiányzik, mert a felek szerződéses megállapodása alapján az nem kiszámítható (pl. a kölcsönszerződés nem tartalmazza az átszámítási árfolyamot), az a régi Ptk. 205. § (1) és (2) bekezdése értelmében a kölcsönszerződés létre nem jöttét eredményezi, amely nem azonos a szerződés érvénytelenségével. A felperes arra, hogy a szerződés nem jött létre és a jogerős ítélet ezen jogszabályi rendelkezéseket sértené a felülvizsgálati kérelmében nem hivatkozott, így az a [33] bekezdés értelmében nem képezhetette a felülvizsgálati eljárás tárgyát. Hangsúlyozandó ennek kapcsán az is, hogy a

felperes felülvizsgálati kérelmében az érveit általánosságban, elvonatkoztatva, nem a perben vizsgált konkrét szerződések és a jogerős ítélet ezzel kapcsolatos megállapításai vonatkozásában adta elő, így annak, hogy az idexálási metódus miért minősül a szerződés fő tárgyának és az ezzel kapcsolatos jogerős ítéleti érvelés miért téves, nem adta indokát. Egy pusztán kinyilatkoztatás azt alátámasztó jogi érvelés hiányában nem alkalmas a [33] bekezdésben írt jogszabályi követelmények teljesítésére.

[37] A jogszabály – ahogy arra a másodfokú bíróság helytállóan hivatkozott – a régi Ptk. 201. § (1) bekezdésével összefüggésben kizárólag a szolgáltatások egyenértékűségének a megsértését szankcionálja érvénytelenséggel, így a régi Ptk. 201. § (2) bekezdésében a feltűnő értékaránytalanság, mint megtámadási ok és a régi Ptk. 202. §-ban az uzsora, mint semmisségi ok szabályozásával. A szerződéses szolgáltatások és ellenszolgáltatások közötti egyensúly ezen jogszabályi rendelkezések hatálya alá nem tartozó és nem a szerződés létre nem jöttét, hanem annak érvénytelenséget eredményező megbomlása, így jelen esetben az eladási és vételi árfolyam együttes alkalmazásából eredő árfolyamrés mint költség kikötése és annak megítélése a kialakult bírói gyakorlat alapján a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése körében értékelhető. (Kúria 2/2014. PJE határozat, Gfv.30.316/2022/18. megjelent: BH2023. 74.) A másodfokú bíróság a jogerős ítélet [39]-[63] bekezdéseiben ezen érvénytelenségi ok körében fejtette ki jogi álláspontját megállapítva azt, hogy a vételi és eladási árfolyamok együttes alkalmazása nem a főszolgáltatás meghatározásához kapcsolódik, így az a tisztességtelen kikötésre irányadó (részleges) érvénytelenségi jogkövetkezmény körében értékelendő és ennek elvi fennállása esetén utalt a régi Ptk. 231. § (2) bekezdésére, mint a szerződésből kihulló érvénytelen rendelkezéseket pótló, annak helyébe lépő diszpozitív norma alkalmazhatóságára is. Az általa a jogerős ítélet [39]-[63] bekezdésében kifejtetteknek azonban maga sem tulajdonított az adott ügy eldöntése szempontjából jelentőséget, mert a jogerős ítélet [64] bekezdésében kimondta, hogy miután adott esetben a felperes nem fogyasztó, ezért a tisztességtelen kikötés érvénytelenséget megalapozó jellegét és joghatásait a perben már nem vizsgálhatta, mert a felperes elmulasztotta az igényérvényesítését a megtámadás körében, így a megtámadási jog elévülése folytán arra alappal már nem tud hivatkozni.

[38] A jogerős ítélet [64] bekezdésben tett megállapításait a felperes nem támadta, a régi Ptk. 209/A. § (1) bekezdése és a már hivatkozottak szerint a régi Ptk. 236. § (1) bekezdése és (2) bekezdés c) pontja, valamint 234. § (1) bekezdése megsértésére nem hivatkozott. Ez egyben azt is eredményezte, hogy a másodfokú bíróság – a jogvita elbírálása szempontjából a megtámadási határidő elmulasztása miatt jelentőséggel nem bíró – tisztességtelenségre alapított érvénytelenség körében tett megállapításai, így a régi Ptk. 209. § (1) és (4) bekezdésére alapított valamennyi érvelés, és az azokból a régi Ptk. 231. § (2) bekezdésének a szerződésben hézagpótló normaként való alkalmazhatóságára levont következtetés, az ügy érdemére kiható jogszabálysértés hiányában, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére még téves volta esetében sem vezethetett. Utóbbit az is kizárta, hogy a felperes a felülvizsgálati kérelmében a régi Ptk. 209. § (1) és (4) bekezdésének a sérelmét sem állította.

[39] A felülvizsgálati eljárásban nem volt vitatott, hogy a kölcsönbe vevők és az I. rendű alperes között deviza alapú kölcsönszerződések jöttek létre, amelyek, valamint az azt biztosító kezesi szerződések nem minősültek fogyasztói szerződésnek. Mindezek következtében a kezesi szerződéssel biztosított kölcsönszerződésekre a fogyasztói jelleg hiányában sem az Irányelv rendelkezései, sem pedig az EUB ezen Irányelv alkalmazása során kialakult, fogyasztói szerződésekkel, fogyasztókkal kapcsolatos bírói gyakorlata nem volt irányadó, az ezekre alapított érvek ugyancsak nem voltak vizsgálhatóak.

[40] A felperes régi Ptk. 231. § (2) bekezdése sérelme körében előadott azon indokai tekintetében, amelyek szerint, ha a norma kizárólag azt mondja ki, hogy a devizában már

kirótt pénztartozást lehet visszaszámítani a segítségével, akkor ebből nem lehet szabályt kreálni a forintból deviza összegre, a Kúria rámutat, hogy a régi Ptk. 231. § (2) bekezdése jogerős ítélet [52] bekezdése szerinti értelmezésével egyezően foglalt állást a Kúria Gfv.30.314/2020/17. számú precedens hatályú határozatának [55] bekezdésében, amikor kimondta, hogy a régi Ptk. 231. § (2) bekezdésének hatálya, az ott írt „tartozás” értelmezése – ahogy az a törvényhely (1) bekezdéséből is kitűnik – nem korlátozható az egyik szerződéses pozícióban álló fél, a kölcsönkötelemben az adós pénzbeli ellenszolgáltatására. Pénztartozás alatt valamennyi pénzbeli fizetési kötelezettség értendő: pénztartozás keletkezik minden olyan kötelemből, amelynek tárgya pénz szolgáltatása. Más megközelítésben egyformán pénztartozásnak minősül a lerótt és a kirótt pénztartozás is. A Kúria ezen értelmezéstől eltérni jelen ügyben nem kíván, azt irányadónak tekinti, így a jogerős ítélet ezen okból sem volt jogszabálysértő.

[41] Nem foghatott helyt a felperes azon hivatkozása sem, hogy a jogerős ítélet azért is sérti a régi Ptk. 200. § (2) bekezdését, mert a felek közötti szerződés a vételi és eladási árfolyamok együttes alkalmazása miatt nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik, mert a visszterhesség vélelmét sértve az indexálást egy nem nyújtott szolgáltatáshoz köti. Ezen hivatkozás kapcsán arra kell rámutatni, hogy a szerződés jó erkölcsbe ütközése, mint a régi Ptk. 200. § (2) bekezdésében rögzített semmisségi ok szubszidiárius, kiegészítő törvényi tényállás, azaz nem alkalmazható olyan történeti tényállás esetén, amely a Ptk.-ban nevesített más érvénytelenségi ok törvényi tényállását valósíthatja meg (Kúria Pfv.20.067/2020/5.). Az olyan tartalmú szerződéses kikötés érvénytelensége, amely szerint a deviza alapú kölcsönszerződésekben a pénzügyi intézmény a kölcsönösszeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli, a már kifejtetteknek megfelelően a bírói gyakorlat alapján a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése, 209/A. §-a alapján ítélandó meg. A tisztességtelenség miatti érvénytelenség nem fogyasztói szerződések esetében a régi Ptk. 209/A. § (1) bekezdése alapján megtámadási ok, ami a jogszabály értelmében – a jogalkotó jogbiztonság érdekében kifejezett szándéka szerint – csak törvényben meghatározott, jogvesztő határidő belül érvényesíthető. Nincs tehát jogi lehetősége a félnek arra, hogy a megtámadási határidő eltelte után, a jogvesztés elkerülése érdekében egy megtámadásra alapot adó érvénytelenségi tényállás esetén jó erkölcsbe ütközés miatti semmisséget állítson, és a bíróságnak sincs módja arra, hogy ilyen esetben a szerződés ezen a címen való semmisségét hivatalból észlelje és megállapítsa.

[42] Mindezekre figyelemmel a Kúria a jogerős ítéletet a régi Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A döntés elvi tartalma

I. A visszterhesség régi Ptk. 201. § (1) bekezdése szerinti vélelme azt jelenti, hogy – a felek vagy a jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a szerződéses szolgáltatásért ellenszolgáltatás jár. Ingyenes szerződés hiányában ebből és a régi Ptk. 198. § (1) bekezdéséből a contrario az is következik, hogy szolgáltatás hiányában ellenszolgáltatás nem követelhető.

II. A szerződés jó erkölcsbe ütközése, mint a régi Ptk. 200. § (2) bekezdésében rögzített semmisségi ok szubszidiárius, kiegészítő törvényi tényállás. Nincs tehát jogi lehetősége a félnek arra, hogy a megtámadási határidő eltelte után a jogvesztés elkerülése érdekében egy megtámadásra okot adó tényállás esetén jó erkölcsbe ütközés miatti semmisséget állítson, és a bíróságnak sincs módja arra, hogy ilyen esetben a szerződés ezen a címen való semmisségét hivatalból észlelje és megállapítsa.

III. a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő, kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a

fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. A hiányos hivatkozásokat a Kúria érdemben nem bírálja el.

Az alkalmazott jogszabályok

a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 200. § (2), 201. § (1), 231. § (2)

a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 270. § (2), 272. § (2)

Záró rész

[43] A felperes a régi Pp. 270. § (1) bekezdés folytán alkalmazott 78. § (1) bekezdés alapján viselni köteles az eredménytelen felülvizsgálattal felmerült költségeit. Az alperesek nyilatkozatot, felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztettek elő, költségük nem merült fel, arról a Kúriának nem kellett rendelkeznie.

[44] A költségmentességben részesült felperes vonatkozásában feljegyzett felülvizsgálati eljárási illetéket, a költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban szóló 6/1986 (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

[45] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a régi Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

[46] Az ítélettel szemben a régi Pp. 271. § (1) bekezdésének *e*) pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak.

Budapest, 2024. szeptember 11.

Dr. Puskás Péter s.k. a tanács elnöke, dr. Csesznok Judit Anna s.k. előadó bíró, dr. Suba Ildikó s.k. bíró, dr. Tanczos Rita s.k. bíró, dr. Varga Edit s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

Sz.Sz.

bírósági ügyintéző